

Türkiye’de Sivil Toplum ve Göç İlişkisi

Mehmet ATEŞ¹

Melek ZUBAROĞLU YANARDAĞ²

GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde gelişimi uzun bir döneme yayılan ve terminolojik kökeni zaman içerisinde dönüşüme uğrayarak demokratik ve açık toplum yapısının önemli konularından biri haline gelen sivil toplum kavramı; gönüllülük esasına dayalı, hukuki veya ortak değerler tarafından belirli bir düzlemde devletten bağımsız olarak hareket eden örgütlü toplumsal yaşam alanını işaret etmektedir (Aslan, 2010: 210; Yıldırım, 2003: 226). Düşünce temelleri ve felsefi açıdan gündeme gelmesi Antik Yunan Dönemi’ne uzanan ve ilk terminolojik karşılığı “Koinonia Politike” olan sivil toplum kavramı; Aristo tarafından yasal metinler doğrultusunda oluşturulan hukuk sistemi içerisinde özgür ve eşit olarak yaşam süren toplumu ifade etmesiyle geleneksel, 18.yy itibariyle Avrupa’da ortaya çıkan ve aydınlanma felsefesinin benimsendiği dönem ve sonrasında ise toplum yararını önceleyen beşeri ilişkiler ağına vurgu yapılmasıyla modern bir kavram olarak benimsenmiştir (Ferguson, 2003).

¹ SHU Uzmanı, İzmir Karabağlar Sosyal Hizmet Merkezi, mehmet.ates3@aile.gov.tr, ORCID iD: 0000-0002-5465-8401

² Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ezgimlk@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-3425-483X

Göçmen sivil toplum kuruluşlarının daha çok yerel düzeyde ve belirli bir gruba yönelik çalışma yürüttüğü göz önünde bulundurulduğunda özellikle yerel yönetimler aracılığıyla çalışma yapılması desteklenerek belirli bir süre, proje bazlı uygulamaların ötesinde bireylerin mevcut sorunlarına yönelik kısa, orta ve uzun vadeli; mikro, mezzo ve makro uygulamaların yürütülebilir. Daha sonra İl Göç İdareleri tarafından göçmen sivil toplum kuruluşlarının yapmış olduğu çalışmaları kapsayan ve bölge ile ilgili göç sürecinin boyutlarının belirlendiği çalışmalara ve ihtiyaç duyulan alanlara ilişkin raporlamalar yapılabilir.

Özel politika gerektiren gruplar içerisinde yer alan göçmen bireylerin sahip olduğu temel hak ve hizmetler ulusal ve uluslararası yasal düzenlemelerde garanti altına alınmasına rağmen başta eğitim, sağlık, istihdam ve sosyal güvence olmak üzere farklı alanlarda sorun yaşadıkları görülmektedir. Göçmen sivil toplum kuruluşlarının yapması gereken çalışmalar karşılaştıkları sosyal sorunlar ve erişilebilirlik üzerinden oluşturularak temel insan hakları çerçevesinde düzenlenebilir. Yapılan çalışmalara göçmen bireyler ve sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra yerel halk da dâhil edilerek toplumlar arası uyumun sağlanması adına özellikle kültür-sanat alanında çalışmalara öncelik verilebilir.

Sonuç olarak sivil toplumun, bir azınlık grup olarak nitelendirilebilecek göçmenleri koruyucu ve destekleyici çalışmalarının oldukça önemli olduğu söylenebilir. Göçmen bireylerle ilgili yapılan tüm çalışmalarda her şeyden önce “insan” oldukları bu yüzden de değerli oldukları ve insan onuruna yakışır bir şekilde muamele görmeyi hak ettikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Not: Bu bölüm, birinci yazar Mehmet Ateş'in, Doç. Dr. Melek Zubaroğlu Yanardağ danışmanlığında hazırlanmış olduğu “Uluslararası Göç Deneyimi Olan Bireylerin Sivil Toplum Deneyimleri” başlıklı yüksek lisans tezinin bir kısmından yararlanılarak hazırlanmıştır.

KAYNAKLAR

- Akdemir, F. (2009). Sivil ve Politik Toplumun Kurucu Unsuru Olarak Toplum Sızlaşması: Hobbes ve Locke Örneğinde Karşılaştırmalı Bir Analiz Denemesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 13(41), 333-346.
- Akman, K. (2018). Göç Yönetiminde Yerel Yönetimler ve STK İşbirliği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(3), 452-466.
- Aksel, D., ve Boşnak, B. (2022). Sivil Toplum Ve Göç Çalışmalarında Köprüler Kurmak: Türkiye Örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(Özel Sayı), 159-182.

- Ambrosini, M. (2013). Fighting Discrimination And Exclusion: Civil Society And Immigration Policies In Italy. *Migration Letters*, 10(3), 313-323.
- Aslan, S. (2010). Sivil Toplum: Kavramsal Değişim ve Dönüşüm. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 188-212.
- Ateş, M. (2022). *Uluslararası Göç Deneyimi Olan Bireylerin Sivil Toplum Deneyimleri*. Burdur: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Bikmen, F., ve Meydanoğlu, Z. (2006). *Türkiye'de Sivil Toplum: Bir Değişim Süreci, Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu*. İstanbul: TÜSEV Yayınları.
- Bulut, F. (2016). *Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Uluslararasılaşma Süreçleri*. İstanbul: İlim Kültür Eğitim Derneği.
- Çeçen, A. (2000). *Atatürk ve Cumhuriyet*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Çelik, V., ve Pekkuçüksen, Ş. (2018). Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Göç Konusundaki Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 53(3), 1273-1283.
- Çorabatır, M., ve Hassa, F. (2013). *Sivil Toplum Örgütlerinin Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler İçin Yaptıkları Çalışmalar ile İlgili Rapor*. Ankara: İGAM.
- Demirel, C., Körükmez, L., ve Danış, D. (2022). *Suriye'den Göçün 10. Yılında Sivil Toplum: Aktörler, Süreçler ve Öngörüler*. İstanbul: Göç Araştırmaları Derneği (GAR).
- Demirel, N. (2009). *Kuramsal Ve Tarihsel Aşamaları İle Sivil Toplum Ve Türkiye*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Erdoğan, M. M. (2021). *Suriyeliler Barometresi-2020*. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Erdoğan, M. M. (2022). *Suriyeliler Barometresi - 2021*. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Ferguson, A. (2003). An Essay on the History of Civil Society. V. Hodgkinson, & M. Foley içinde, *The Civil Society Reader* (s. (40-62)). London: Tufts University Press.
- Garkisch, M., Heidingsfelder, J., ve Beckmann, M. (2017). Third Sector Organizations And Migration: A Systematic Literature Review On The Contribution of Third Sector Organizations In View of Flight, Migration And Refugee Crises. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 28(5), 1839-1880.
- Gönenc, A. A. (2001). *Sivil Toplum Düşünsel Temelleri ve Türkiye Perspektifi*. İstanbul: Altıkapı Yayınevi.
- Gürses, S. (2020). *Türkiye'deki Suriyeli Göçmenler Bağlamında Sivil Katılım: Elazığ Örneği*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- İçduygu, A., Meydanoğlu, Z., ve Sert, D. (2011). *Türkiye'de Sivil Toplum: Bir Dönüm Noktası (CIVICUS Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi (STEP) Türkiye Ülke Raporu II)*. İstanbul: TÜSEV Yayınları.
- Keane, J. (1994). *Demokrasi Ve Sivil Toplum*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Keane, J. (2004). Sivil Toplum İle Devlet Arasındaki Ayrımın Kökenleri ve Gelişimi. J. Keane içinde, *Sivil Toplum ve Devlet: Avrupa'da Yeni Yaklaşımlar* (s. (47-90)). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kocalar, N. (2006). *Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeri*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Kutlu, Z. (2015). *Bekleme Odasından Oturma Odasına: Suriyeli Mültecilere Yönelik Çalışmalar Yürüten Sivil Toplum Kuruluşlarına Dair Kısa Bir Değerlendirme*. <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-09/bekleme-odasından-oturma-odasına-suriyeli-multecilere-yonelik-calismalar-yuruten-sivil-toplum-kuruluslarına-dair-kisa-bir-degerlendirme.pdf> adresinden alındı

- Mackreath, H., ve Sağrıç, Ş. G. (2017). *Türkiye’de Sivil Toplum ve Suriyeli Mülteciler*. İstanbul: Yurttaşlık Derneği.
- Naz, Y. (2015). *Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikası ve Uluslararası Göçün Türkiye’deki Güncel Sorunları*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Özbudun, E. (1995). L. Diamond, J. Linz, & S. M. Lipse içinde, *Politics In Developing Countries: Comparing Experiences With Democracy* (s. (219-261)). Colorado: Lynne Reinner Publishers.
- Özbudun, E. (2022). *Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Özer, M. H. (2008). Günümüz İtibariyle Sivil Toplum Kuruluşlarının İktisadi ve Sosyal Fonksiyonları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 86-97.
- Özkiraz, A., ve Arslanel, M. N. (2015). Türkiye’de 1945-1960 Döneminde Sivil Toplum Örgütlerinin Varlığı Meselesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 21-42.
- Resmi Gazete. (2004). 23.11.2004 Tarih ve 25649 Sayılı “5253 Sayılı Dernekler Kanunu”.
- Resmi Gazete. (2005). 31.03.2005 Tarih ve 25772 Sayılı “Dernekler Yönetmeliği”.
- Sarıbay, A. Y. (1998). *Siyaset, Demokrasi ve Kimlik*. Bursa: Asa Kitabevi.
- Sezik, M. (2019). Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri ve Sorun Alanları. *R&S-Research Studies Anatolia Journal*, 2(4), 118-125.
- Şağan, A. (2013). *Demokrat Parti Döneminde İktidar-Sivil Toplum Kuruluşları İlişkileri (1950-1960)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Doktora Tezi.
- Şahin, L., ve Öztürk, M. (2008). Küreselleşme Sürecinde Sivil toplum Kuruluşları Ve Türkiye’deki Durumu. *Sosyal Siyaset Konferansları*, 4-29.
- Şenses, N. (2020). Göçmen Odaklı Sivil Toplum Oluşumları: Değişen Eylemler ve Siyasetler. *Alternatif Politika*, 12(1), 50-78.
- Tamer, M. (2010). Tarihsel Süreçte Sivil Toplum . *Edebiyat Fakültesi Dergisi* , 27(1), 89-105.
- Tosun, G. (2001). *Demokratikleşme Perspektifinden Devlet-Sivil Toplum İlişkisi*. Ankara: Alfa Yayınları.
- Tosun, G., ve Tepeciklioğlu, E. (2015). Sivil Toplum Ve Baskı Grupları. H. Çetin içinde, *Siyaset Bilimi* (s. (509-556)). Ankara: Orion Kitabevi.
- Tumay, M., & Okatan, F. (2015). Alexis De Tocqueville’e Göre Sivil Toplum. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(3), 321-339.
- Türk, G. D. (2016). Türkiye’de Suriyeli Mültecilere Yönelik Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetlerine İlişkin Bir Değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*, (25), 145-157.
- Uluç, A. V. (2013). Türkiye’de Sivil Toplum ve Demokrasi İlişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 399-418.
- Üstübcü, A. (2018). *The Governance of International Migration*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Yiğit, R. (2017). *Türkiye’nin Yeni Dönem Göç Politikaları Kapsamında Sivil Toplumun Yeri (Suriye Örneği)*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldırım, E. (2005). Apolitik Politikaların İnşacıları Olarak Sivil Toplum. *Sivil Toplum: Düşünce ve Araştırma Dergisi*, 3(10), 61-72.
- Yıldırım, M. (2003). Sivil Toplum ve Devlet. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 226-242.
- Yıldız, Ö. (2007). Sivil Toplum Örgütleri, ‘Özerklik’: Kavramsal Bir Açılım. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 53-58.
- Zürcher, E. (2022). *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.